

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе па по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 п. месечно. — Претплатата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примно да разашље овај лист.

СТАРИ ГЛУМАЦ.

(Наставак.)

„Исто је тако и он одговорио, па не знам шта ћу сад да радим!“

„Узми себи девојку, исмеј поштенски тога отменог господина, што обожава твоју жену, за коју ти не мариш. Та сто му мука! — у тебе су се већ толике женске заљубиле, да ти ја чисто завидим. Чисто бих волео, да сам у твојој кожи.“

„Не — не, господине грофе! Ја ћу томе човеку да рекнем: Ако се ти још једном усудиш, да само погледаш моју љубазницу, ако јој још један пут приступиш, ја ћу те убити!“

„Сабља позоришна није оштра, па не може ни посећи ни убости. А у животу, Давиде, иде све друкчије, него на позорници. Ти си се сувише занимао са твојим Шекспиром. Измучио си се на позорници, па ниси кадар да судиш о животу. Али — мањимо се тога разговора. Шта ћете приказивати данас?“

„Отела.“

„Ти ћеш бити јако одликован и слављен —“ рече сад гроф, који је до сад нагло корачао по соби горе и доле, па стаде пред-а-ме. „Давиде, ја добро мислим о теби — прими мој савет. Женске не ваља пренебрегавати, али ни кињити љубомором, јер оне себе и у једном и другом случају прецењују, а тиме им муж или љубазник губи важност пред њима. Послушај ме дакле, Давиде, и буди паметан!“

„Је ли то сушта истина?“

„У осталом што се тиче онога знатнога човека, о коме си говорио,“ — настави гроф опоро, мргодно; ја га познајем врло добро. Он је човек поносан, и не држи за вредно да те зглази. Али увреде он не трпи, а ако баш хоћеш на силу да се тучеш с њиме, он ће те уништити као каву мушицу!“

То рекав оде у своје одаје, а мене остави на само са два снажна слуге.

После подне дође шаптач к мени.

Донео ми је неке извештаје о Корнилији. Можда је још и невина, и ја ћу онда бити сретан. А можда је цела ствар само сплетка, што ју је удесно управитељ, тај прости подводник? Исправа ме гроф није са свим схватио, јер се шалио. — Гром и пакао! Ако ли је та шала била подсмех? После је био озбиљан — но Корнилија не мора за то још бити крива. Шала и збиља. Гроф — управитељ — Корнилија — но морам се уверити, морам се осведочити!

„Ја не хватам трагова глумцима, нити сам њихова ухода, а није мој посао ни да ослушкујем, шта ко ради и говори,“ — рече шаптач. „Позоришни слуга носи обично љубавна писма. Он је гласоножа. Јако бих се радовао, да се могу дочепати кога писма, да те уверим и осведочим! Али време је већ да себи избijeш из главе те мисли, те да се опет вратиш позорници. Хајд' да читамо твсју улогу.“

„Добро дакле, данас ћу играти тако величествено и силовито, да ће се застрашити сви љубоморни и да ће задрхати сви заводници. Читај —“

Шаптач поче читати. Слушао сам га веома пажљиво. Проникао сам скроз карактер своје улоге. За сваку реччу нашао сам прави израз и згодан нагласак, а тако исто и кретање. У Отелу сам осећао свој рођени живот, осећао сам бол са неверне љубави. Чисто сам схватао какво је то уживање видити је како умире, да не може више ни она кога, ни њу ко год љубити, до ли само ја.

Спустило се вече. Прочитао сам још један пут своју улогу, па одем у корнилијину облачинионицу.

Брата су затворена. Мислио сам да има кога код ње, те закуцам и повичем громко:

„Отвори!“

„На што та вика?“

„Нема никога код тебе. Добро, можда си и невина. Јеси ли добро проучила своју улогу? Јеси ли права Дездемона?“

„Јесам, богум! Као Дездемона бојим се твог лица и твојих очију, што севају!“

„Ја сам Отело — по свој прилици за то, што сам прн, и што нисам нежан удварач — као други ласкави гиздавци!“

„Ти си се већ уживио у своју улогу, кад ми из ње одговараш речима отеловим. — Давиде, ти си болестан. Боље би било, да не играш данас!“

„Зар не чујеш како је публика нестриљива. Она очекује Отела. Све цвеће покуповано је по вароши. Данас можемо венце употребити за узглавље. Ноћас ћу остати код тебе Корнилију!“

„Ти само збијаш шалу.“

„После позоришта отратићу те кући, па се не ћу више сдвајати од тебе. Притиснућу те на своје груди, па ћу им се смејати у очи, тим јадницима, што те хоће да отргну од мене!“

„Хоћеш ли доиста доћи?“

„Па зар ти не ћеш да ти дођем? — Ваљда си коме другом обећала рочиште? Говори, не веро!“

„Не мучи ме, молим те! Загрли ме, па ме пољуби;“

„Не — то не ћу! За то ћемо ноћас имати доста времена. А сад гледај, те се обуци брзо, јер је већ звонило. Публика је већ нестриљива. Здраво, Дездемоне. Отело је љубоморан!“

Завеса се отвори, те се отпоче приказ „Отеља“. У прва два чина просањао сам опет прве дане наше сртне љубави. Само ме је по каткад дражило лице грофово из ложе. Дошло ми је по који пут, да бацим свој нож на њега. У трећем чину осећао сам опет оне муке, што их већ од године дана познајем и патим.

Сваки песник има по један свој спев, у који пресади сву своју душу; а сваки глумац опет има своју улогу, у којој приказује себе самог, и у којој још и надмаша себе самог. — Моја најбоља улога била је Отело. Није се заман Корнилија још у трећем чину тако страшила од мене.

Она је играла траљаво и јадно. А зар је и могла друкујије играти? Ха, та она није била ни налик на Дездемону! Па ишак су јој добавивали венце, а мене су на крају четвртог чина наградили звијдањем. Звијждите само, звијждите, али онда, ако не будем прави Отело!

У осталом, долази још последњи чин. Сад ћу да вам покажем шта је кадра уметност да учини. Или сам ја шуша, шепртља, или су ваша срца од камена. Плакаћете ви и лелекати, а ја ћу се смејати вашој лудости!

Пре него што ће се почети пети чин, дође шаптач журно к мени.

„Једва један пут!“ — рече. „Ево ти доказа! Узми то писмо. Сад сам га баш позоришном слузи истргао из шака. Ја морам доле, јер пети чин већ почиње!“

Писмо је било адресовано на грофа, а писала га је Корнилија. Ево шта је било написано у том кобном писму:

(Наставиће се)

ЈИСТИЋИ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Звонар богородичине цркве“. Романтична драма у 5 чинова са предигром. По Виктор Иловом роману: „Nôtre-Dame de Paris“ прерадила Шарлота Бирх-Пјајферова, с немачког превео Јован Ђорђевић) приказан је 2. фебруара у нашем народном позоришту.

Кад говоримо о „Звонару богородичине цркве“, немамо посла у првој линији са писцем драме него са писцем романа: „Nôtre-Dame de Paris“. Виктор Ило је познат као добар романтиста, који вешто износи на видело мане друштвене; можемо рећи, он је тенденцијозан романтиста, но у овоме је роману врло тешко наћи тенденције. Ми нисмо у ставу из ближе казати, за што је овај роман написан: да ли да публику забави,

да јој прекрати време. Тенденције нема дакле, али ишак није роман таки, као што су остали, који дају читаоцу читав ланац љубавних осећаја, цуно интрига и бог те пита шта још, па кад све то скупиш у целину а оно је — велико нашта.

Карактерне црте особа у роману изведене су доследно. Особито је верно напретају сталан карактер Есмераддин. Умрети је тешко, али она усхићено и радосно виче реч „умрети“, та њено благо, њено све, њен љубазник је мртав, па на што и она да живи. Све понуде архиђаконове одбија, и онда га се највише гнуша, онда га баш највише мрзи, кад јој нуди живот, слободу, ако само заборави драгана свог, ако више не изусти кобно име „Феб“. Па какав је архиђа-

кон, слуга црквени? Борбу душевну видиш му на сваком покрету, али ипак остаје средњовековни спештеник; мучи га и гризе, што да љуби, кад љубити не сме, па још како страсно; страст га гони, он злочине чини, он нада из недеље у недело. А шта да кажемо о Квазимоду. Телесна је ругоба његова само за то представљена, да нам боље и јасније покаже поштен и ваљан карактер. У телесној ругоби, у гадном телу, скривена је најчистија, најлепша душа. Јесте, он и онога криви, на послетку и живот одузима онеме, који га штити, који га брани и то све за то, што види, да девојка због њега страда, што дознаје, да је паклена душа у оделу поповском. Па зар то није ваљан, примерац, честит карактер?

У другој линiji имамо посла са писцем драме. Да човек није читao на листу, ко је написао комад, ипак би нигодио ко је писац, ако је само имао прилике гледати који год комад од Бирх-Пфајферове. Сва њена парчад провејава тежња за ефектом, сва њена парчад пуне „срцепарађуће“ скепе. Звонар је пун и једнога и другога и ми не можемо рећи, чега је више у њему. Нервозан човек готово да није у стању седети и гледати. Ово су мане и то замашне мане у Бирх-Пфајферове. Поред тога још и сами представљачи, особито гра Максимовића и гра Ружића, јако је потномагаху у њеној мани: а то тиме, што су вешто и „чувствително“ представљали све сцене, које већ по себи јако чуства узбуђују.

Представа је испаза на задовољство публичинио. Ми чисто не знамо, кога пре да споменемо, а да не увредимо једног или другог, једну или другу. Језујита архијакон нашао је себи равнога у г. Ружићу, али само на даскама. Игра му беше одмерена и тиха, са свим је одговарала притворној благости поповској, али је ипак на сваком месту вешто показао и уједно брзо загладио немир душевни. Квазимодо, звонар, г. Рајковић, имао је са доста мало речи да представи добро, па то је и учинио. Кад је вола у глумца, све може постићи. Гра Ружића представила нам је у предигри завидљиву сељанку, а у драми слабу женску природно и без свакога усилавања. Гра Максимовића беше овога вечера права претваралица. Она нас је досад варала, да не може представљати природно и без афектирања. Њена игра заслужује поглавну похвалу. Само нешто. У сцени са матером па вратима, да у будуће тише дође и боље да нази па материно приповедање. Г. Лукић има рђаву навику да обрвама јако миче. Глумац, ко је рад да глуми, мора и кретањем дати израза речима, али тек мора знати згодно све урадити. Гести морају одговарати речима, иначе је *contradictio in adjecto*, иначе сам себе туче. Остали су вршили своје.

Са задовољством спомињемо још, да је на Сретеније позоришна сала пунा била, као никда дотле. Ми смо се пitali: од куд то? Три су околности, које нам на ум падоше: претилата, светац и „романтична драма“. Претилата је довела све претплатнике, светац послао много из нашег занатлијског и иrostog реда, „романтична“ драма примамила је много младих, много лепих красотица. Публици је доста топло било, али не тако, да се не може позориште увек тако напуштити. Нек нама кане и која капљица зноја — ако се помоћи не можемо — са чела, али ће и благајни која фортинта више. Ми ћemo се мало загрејати, али ни народном мезимичту — позоришту нећe ладно бити.

С. М.

ПОЗОРИШТЕ.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vienac“ пише: „Дне 14. јануара доживисмо у нашем позоришту демонстрацију. На корист гра Прикрилове певала се гундова опера „Маргарита“ Корисница добила је сплесију китица, песама, златна накита, неколико венаца, шта више и венац од лаворике. Свакако је лепо, да публика младе домаће таленте храбри одликом, али то је више било од обичне одлике, јер представа „Маргарите“ није баш толи изврсна била: то беше демонстрација против неких намера, а господица Прикрилова је то по својој чедности ваљда и разумела. Шапаће се, а нема сумње да пма у том шапуту мрве истине, како неки раде, да уклоне хрватску оперу, а да уведу скроз талијанску. Као да је нека клетва, да се међу нама увек нађе домаћих људи, којима је зазорно, што је домаће. Тај је шапат продръо у опињиство, које се и онако љути за што г. Мирски, који није најбољи баритон, што смо га имали у Загребу, не пева хрватски. Не давно је и гра Ђутић Барбера — којој као уметници част — ванредно одликована била, па ето дне 14. јануара доживисмо реакцију; демонстрација се давље много више тицала Хрватице, него ли певачице. То је кључ живакним и призорима од 14. јануара. — Гра Прикрилова, како је тек пошла стазом уметности, те јој се глас није јоште довијену пуној драматској снази, није да како могла успети као савршена уметница, али поједини призори поћоше јој лепо за руком. У тој управо огромној задачи, показала је и мимичког талента, али у неким призорима (смрт валентинова, призор пред црквом), остави је природност. Фауста певача је Грбић, много боље од г. Де Негрија. Колики је вештак Грбић у глазбеној декламацији, видело се у тој представи. Дивна појезија у призору пред маргаритином кућом изчезла је за свим. Бака наје испуштен. У кратко „Маргарита“ била је у Загребу већ више пута много боље певана, него последњи пут. Али још ад восет одлике. Кад је наше опињиство толи пријазно и дарежљиво према оперним певачицама, питамо, не би ли праведно било, да нешто свога уметничког узхита штеди и за нашу изврсну скроз и скроз хрватску драму? Тоша Јовановић није, до душе, кришом побегао за то, што му се његова племенита душа расплакала над судбином драме — како он то у својој апологији врло сентиментално и комички приповеда, — али истини је, да опињиство драме не цени доста. А то је срамота!“

* (Туђе мишљење о нашем позоришту.) Лист „Újvidék“, што излази на мађарском језику у Новом Саду, пишући о представама нашег позоришта, вели између осталога ово: „О позоришној дружини уопште можемо рећи само оно, што је добро. Сваки члан труди се, да одржи оно дено име, што га је српско позориште стекло. Избор приказаних комада доказује, да управа има естетичан укус, да је у томе руководе виши уметнички обзир. У репертоар су уврштаване најразличите врсте од драма. Видели смо до сада комаде из пера вештих Француза, комаде из драмске књижевности других народа, па комаде из српског народног живота. Управа се труди, да задовољи разноврсне захтеве публике, али за то ипак не даје неморалних, или других вакавих позоришних игара, које би вређаје добар укус и финији осећај. И облачењу нема приговора. Одела увек одговарају историјској верности.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

22. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 14.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 6. ФЕБРУАРА 1879.

Већином с новом поделом улога први пут:

ЛОВУДСКА СИРОТИЦА.

Позоришна игра у 2 раздела а 4 чина, написала Шарлота Бирх-Пфајферова, превео А. Мандровић.

Први раздео:

Х Е Н А.

У једном чину.

О С О В Е:

Сара Ридова, богата удовица	Д. Ружићка.
Дон, син јој, петнаест година стар	Љ. Зорићева.
Капетан Хенрик Витфилд, брат јој	Зорић.
Др. Блекхорст, настојник сиротињског завода	Јовановић.
Ејра, сиротица	С. Максимовићка.
Бесија, васпитатељка код госпође Ридове	Б. Хадићева.

Збива се у Гечиду код госпође Ридове.

Раздео други:

Р О Ч Е С Т Е Р.

У три чина.

О С О В Е:

Лорд Роланд Рочестер	Ружић.
Лорд Клодн	Рајчевић.
Францис Стенворт, баронес	Марковић.
Сара Ридова	Д. Ружићка.
Ђорђина Клеренсова, удовица	Л. Хадићева.
Капетан Хенрик Витфилд	Зорић.
Јудита Харлејева	Ј. Поповићева.
Цена Ејра	С. Максимовићка.
Сам	Лукић.
Патрик	Добриновић.

Догађа се на осам година после првога раздела у Торнфилд-Халу, имању рочестровом.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.